

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 313
אדר תשפ"ב

לכן הם הניחו סביב לכל עמוד גדר שעשויה מצינור בטון רחב מאוד, כמו שמניחים בביובים של קוים בין עירוניים, וזה שומר שהמשאיות יתקעו בבטון ולא בעמוד. וא"כ לגבי צורת הפתח אפשר להגדיר את הצינור העומד סביב לעמוד שיהיה כמו לחי, דהיינו כמו עמוד נמוך ורחב שיש בגובהו י" טפחים, והחוט עובר מעליו, וא"כ זה מכשיר את צורת הפתח משני הצדדים.

אחד מהנוסעים שהיו באותו זמן שאל, איך אפשר לומר שהבטון יהיה עמוד של העירוב, הרי הוא לא נעשה לשם צורת הפתח. והנה בדין זה מבואר בגמ' ובשו"ע (סי' ס"ג ס"א) שלחי שעושים בפתח המבוי, אפילו עומד מאליו דהיינו שעשו אותו למטרה אחרת, כשר אבל צריך שיסמכו עליו מערב שבת. ולגבי קורה כתב (שם ס"ו)

החוט נתפס במידי העמוד, והבטון היה לחי

שצריכה שתיעשה לשם תיקון המבוי, ואם לא הניחה לשם כך, אינה כשרה אפילו אם יסמוך עליה מערב שבת. וכתב הביאור הלכה (סי"א ד"ה אבל) שהפמ"ג הסתפק האם צורת הפתח צריכה כוונה, כיון שמחיצה כשרה אפילו עומדת מאליה, [והספק של הפמ"ג לכאור האם צוה"פ היא דין מחיצה לגמרי, או שיש גם קצת ענין של היכר]. ובחזו"א כתב שאינה צריכה כוונה (ועי' בדבריו בס' ק"א סק"ה). ולפ"ז במקרה שלנו, שאנו נמצאים לפני שבת, ויכולים לכוון ולסמוך על הבטון שיהיה עמוד, יהיה כשר לכ"ע.

[אמנם הגר"מ רוזנר שליט"א חושש להחמיר בזה, מחמת שבהלכות סוכה (סי' תרכ"ט) כתב הרמ"א שצריך שהעמודים יגיעו עד המשקוף, והאחרונים הקשו מהלכות עירובין שגם עמוד שאינו מגיע למשקוף כשר, והמשנ"ב ציין לתירוץ של הגר"א ולתירוץ של הפמ"ג, ודעת הפמ"ג שם שבדבר שלא נעשה לשם צוה"פ צריך שיגיע לתקרה. ולפ"ז רוצה לומר שבלחיים שאינו מגיעות עד המשקוף, צריך שיעשו אותם לשם צוה"פ. ועדיין יש לעיין מה הדין כשעשה את המשקוף לשם צוה"פ ורק הלחיים לא נעשו לשם כך, וצ"ע.]

דרך ארוכה בכל פרויקט לפני שמגיעים לתחילת העבודה

בשבוע זה מוקד העירוב לקח עוד עשייה מבורכת להדר את העירוב בעיר החרדית "עמנואל", תכנית שאושרה בס"ד לאחר שנים רבות של דיון ומשא ומתן והשתדלות. הרבה אנשים חושבים שעבודות העירוב פשוטות וקלות, הרי כולם רוצים עירוב מהודר, ומה הבעיה למועצה כזאת או אחרת להוציא כמה עשרות אלפי שקלים לעשיית עירוב. בודאי יש כסף, ואין להם מה לעשות איתו, חבל שילך על שטויות, אין להם בעיה לתת לעירוב. כל מיני משפטים כאלו, יודעים הרבה אנשים לומר. אבל כל מי שעוסק באחד מעניני הדת, יודע על בשרו כמה קשה הדבר הזה. אין תקנים להוצאת תקציב לעירוב, לא כולם רוצים, הרבה שומרים על הקופה, והרבה מסתפקים במה שהיה עד היום שמסתמא מה שעשו לפני עשרים שנה טוב גם היום. הרי עמודי התאורה הוחלפו מאז שלש פעמים, והמדרכות פעמיים, והגינה גם היא כבר עם פנים חדשות, ורק העירוב נשאר מוזנח כמו לפני עשרים שנה, ומה שהיה טוב היום.

התקנת עמודים בשבוע זה בעמנואל בגבול הקרפף

חלק מהתפקיד הקשה הוא לפנות אל הגורמים הנכונים, להסביר מדוע כדאי להדר, ומדוע זה לא פוגע במה שעשו הרבנים עד היום. להביא רצון של כולם להסכמה להידור, לערוך תכנית, להגיש הצעה, לאשר תקציב, או להביא לכך שהתושבים יאספו כסף ויתרמו משלהם לעירוב מהודר, לדאוג לכל המסמכים הנדרשים, שכל זה לוקח זמן רב וטריחה מרובה, ורק אחרי כל זה מתחיל השלב של העבודה, שגם זה לא קל בכלל. כשאנחנו פוגשים את צוות מוקד העירוב יוצא לפעולה בהקמת עירוב, אנו יודעים שגם מאחורי זה טמונה סידרה של מאמצים רבים להגיע לתוצאה.

דריכות רבה לקראת הפרויקט "עירובין זה לזה"

דריכות רבה מתחזקת בימים האחרונים, לקראת הפרויקט "עירובין זה לזה", שעומד להתחיל בס"ד בימים הקרובים, וישתף בעז"ה עשרות אברכים שיטלו חלק בפעילות הגדולה של מוקד העירוב ברחבי הארץ, ויזכו את כלל הציבור בעירובין כהלכה. במוקד העירוב מתקבלות מידי שבוע שאלות מגוונות, ומתוכם מקומות שעדיין לא הגענו לבדוק אותם, או מקומות שהגענו ובדקנו ומצאנו שיש בעיות, ואין מספיק זמן וכוח אדם להגיע לכל המקומות, לבדוק, לעורר, לפקח ולהדריך. הרבה מקומות רוצים לשמוע, הרבה מקומות לא יודעים שיש להם בעיות ואם ידעו הם יתקנו. אבל אין את המשאבים הנדרשים לכך.

כל אחד מבין, שכל ישוב שנעשה עם עירוב מתוקן כהלכה, מציל אלפי אנשים מחילול שבת. כל שכונה שמסדרים בה עירוב מהודר, מביא מאות משפחות להדר בשמירת השבת. וברוך ה' גדל הביקוש, יש הרבה פניות ובקשות. כעת עלינו להתפתח ולהגדיל את המענה ואת העזרה, שעד היום הספיקו מספר האנשים שנמנו על הצוות של המוקד, לתת את המענה לכל בקשה ולכל שאלה, היום כבר יש ממתנים, יש תור.

אנו עושים כעת מאמץ גדול לגדול, להוסיף אנשי צוות, להכשיר יותר אברכים, לעדכן מידע על יותר יישובים, לבדוק יותר עירובים, לתת סיוע ליותר מקומות, להביא עוד שמירת שבת לעולם.

אתם תעזרו לנו, ואנחנו נעזור לכם. המציאות היא, שמלבד אנשי המושב שגרים במקום וצריכים את העירוב מידי שבת, יש גם הרבה מהציבור החרדי שמגיעים בתקופות שונות בשנה, בקיץ, או בשבתות החורף, עם המשפחה או עם הישיבה. הרבה אברכים ת"ח מתקשרים ואומרים שהם לא חשבו לנסוע אף פעם לכאלה מקומות, אבל בגלל שהם מלמדים בישיבה או שנושתיים בעבודה, או שהם תורמים לארגון ידוע וכדומה, נאלצים לנסוע ולברר מה הכשרות של העירוב בשביל בני המשפחה, שלא יישארו כל השבת בתוך הדירה.

חוט העירוב נתקע בעמוד תאורה שנמצא באמצע הפתח

באחד מהישובים שנבדקו בתקופה זו היה דבר מעניין, שיש בו גם לימוד הלכתי: מדובר בשכונה חדשה באחד מיישובי הדרום, שבתחילת האיכלוס כבר אישרו את תכנית הקמת עירוב מסביב לשכונה. ואכן המיידו עמודי עירוב חדשים, עם חוטי מתוחים. במסגרת הבדיקות ביישובים שמוקד העירוב יוזם מעצמו, על מנת לגלות דברים חשובים ולעורר את שימת לב של האחראים לתקן כהלכה, נכנסנו לשכונה זו, עברנו לאורך קו העירוב, וראינו במקום אחד שהחוט נתקע בעמוד תאורה, ואינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא מסתובב לצד ומשנה זווית באופן ניכר מאוד. לאחר בדיקת המקרה התברר שהחוט נקרע ובא האחראי לתקן אותו, וכשהעביר את החוט מעמוד אחד לשני הוא עקף את עמוד התאורה העומד בסמוך, ולא שם לב שהחוט צריך להיות אחורי העמוד. יוצא שהחוט הולך מעמוד העירוב לצד של עמוד התאורה, ואחר כך מסתובב לעמוד השני של העירוב.

במצב כזה שהחוט נתקע במשהו ומשנה זווית, נוקטים שהצה"פ פסולה, כי המשקוף צריך להיות ישר, ובשינוי הזווית נעשה כמו שני פתחים שלכל פתח יש רק עמוד אחד ולא שנים. ועמוד התאורה שבאמצע אינו כשר לשמש עמוד, בגלל שהחוט אינו מלייבם אלא מהצד שלו, ולא שייך להעלות את החוט מעליו. לכן במקרה כזה חייבים להוריד את החוט, ולהעבירו אחורי העמוד, ואז הוא יהיה בקו ישר מעמוד לעמוד, או להעמיד שני לחיים על עמוד התאורה תחת שני החוטים, ויהיו שני פתחים כשרים.

רצועת בטון שמגינה על העמוד תשמש לחי

השעה היתה מאוחרת, והיינו צריכים להמשיך בדרכינו, אבל אם לא היה עירוב לישוב, איך אפשר להשאיר את הדבר, צריך לדאוג שיהיה מתוקן לפני שבת. לפתע הבחנו בפתרון מיוחד ששייך רק במקרה זה. כיון שהשכונה נמצאת בבניה מאסיבית, ומצוי במצב כזה שמתוך המשאיות הרבות שנוסעות במקום, מידי פעם הם פוגעות בעמודים והם מתעקמים או נופלים,

בעיית בעירוב ישנם גם בישובים המוקפים בגדר חזקה

בעיר עמנואל יש עירוב עם הסטוריה ארוכה, לפני עשרות שנים עדיין לא היתה גדר סביב לעיר, והגאון הרב ברנד שליט"א היה הולך במסירות לתקן צורות הפתח מסביב, חלק היו מעמודי חשמל, והרבה מאמץ היה צריך להשקיע על שבוע. עד שנבנתה הגדר הבטחונית לישוב, ואז נהיה רגוע יותר, למרות זאת עדיין הוא היה מפקח על דברים המשתנים, ודואג לתקנם.

אחת הדוגמאות לבעיית שיכולות להיות בעירוב אפילו בעיר עם גדר ביטחון טובה, אנו מוצאים שם בתקופה הזו. האחראי היום הרב יוספי שליט"א, חתנו של הרב ברנד שליט"א, מלווה אותנו אל הרחוב התחתון של העיר, שכעת עוסקים בניית כמה בתים חדשים, וכמובן בגדר בטחונית מסתמא לא נוגעים. אבל למרות זאת הוא מראה כמה מקומות שהוא צריך לדאוג לסגור בימי שישי.

לפני חודש הוא התקשר ביום שישי סמוך לשבת, הוא היה נשמע לחוץ וממהר, ושואל על פתרון הלכתי לגדר. באותו שבוע חפרו ליד הגדר, ונוצר תחתיה חור גדול אל השטח שמחוץ לגדר, שהוא נמוך בהרבה. וא"כ הגדר הזו היא מחיצה תלויה ואינה כשרה. במקרה זה הוא לא יכול לקשור חוטים לסגור את החור עד למטה, כי הקרקע שמתחת הגדר היא בעומק של שני מטרים יותר. הפתרון היה לייצר קרקע באוויר עד הגדר, ואז המחיצה אינה תלויה ביחס לשטח העירוב. אלא שיש לו בעיה איך לעשות קרקע, איזה חזק צריכה להיות הקרקע שתחשב קרקע. לא היו לו באותו זמן דברים ראויים לחבר קרשים חזקים, או אפילו רשת חזקה, אלא הוא השליך בחור משלל הגרוטאות והדברים שהיו זרוקים בסביבה, ושאל האם אפשר לומר שהם נחשבים קרקע.

האם גרוטאות המונחות באוויר נחשבות קרקע

והנה יש לדון בזה משני דברים, א. האם דבר ארעי זמני יכול להיחשב קרקע, או שמא זה כמו חפץ שמונח באוויר, והמחיצה עדיין תלויה. ובהזו י"ל שלא גרע מרשות היחיד זמנית שתלויה באוויר, שאם יש לה מחיצות היא רשות היחיד, וממילא גם כלפי הישוב זה יועיל לסגור את הרשות. ב. האם צריך חזק שיהיה ראוי לעמוד עליו, או מספיק שראוי להשתמש עליו. ובה מצאנו בגמ' ובפוסקים בכמה מקומות שיש דברים שנעשים רשות היחיד בשיעור שראוי להניח עליו דבר, כגון בהיקף מחיצות שאין בתוכם חלל ד' על ד', כתבו הראשונים והובא במשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק ד') שאם המחיצות חזקות שראוי להניח עליהם מדף ולהשתמש, מצרפים את עובי המחיצות להיחשב על גביהם רה"י, ע"ש. ולפי"ז יש להתיר את התיקון הנ"ל שעושה שהמחיצה אינה תלויה. [אמנם יש לדון שלחומרא לא נחשיב אותם לקרקע, כגון שלא יבטלו גוד אסיק, אם בגדר אין י" טפחים ובעומק החור יש י" טפחים, ואכמ"ל].

דיון עם רבני הקהילות בעמנואל בענין תיקון הקרפף

בחודש זה לקראת התחלת העבודות התקיים שוב דיון עם רבני הקהילות בעיר, ועם ראש המועצה הרב גפני ה"ו. במהלך הדברים עמדו כמה שאלות הלכתיות שהובאו לפני הרבנים לדון ולהכריע בהם, וכן הוצגה התכנית המדויקת להקמת העמודים והגבולות, שמטרתה להוציא את

דיון עם רבני הקהילות בעמנואל בדיון קרפף ועוד

שטחי הקוצים והמורדות שאינם ראויים לשימוש נורמלי, ויש בהם חשש קרפף האוסר את הטלטול. הרבנים הביאו שהיו רגילים לסמוך על דברי הדבר שמואל, המובא בבה"ל (סי' שנ"ח ס"ט) שאם יש היקף חומה לעיר, אין הקרפף אוסר אותה, כי היקף חומת העיר הוא היקף חשוב לדירה. והרי בעמנואל

שיש גדר ביטחון זו ממש חומת עיר, [וגם לא מדובר בשדות שמיעדות לזריעה שבה י"א שהדב"ש לא התיי, אלא כאן מדובר בשטחים פנויים שבעתיד הרחוק מסתמא יבנו אותם].

אלא שהבה"ל הביא את האחרונים שפקפקו מאוד בדבריו גם כשיש חומה [ולא רק צוה"פ], והביא מש"כ הח"צ שבמקום שאי אפשר לתקן בצורה טובה, יעשו לפחות עירוב כזה. ולפי"ז הצגנו את הדברים, שבאמת פעם לא היה אפשר להשקיע כל כך בעמודי עירוב, וסמכו על הגדר, אבל היום זה כבר בגדרי 'אפשר' להוציא סכום כזה מהמועצה, וממילא ראוי לתקן. ראש המועצה אישר את הדברים, ועוד התעניין אם צריך להוסיף על הסכום הנקוב, ויחד עם החלטת הרבנים יצאנו השבוע אל הקמת העירוב בפועל, שכוללת עשרות עמודים.

כאן אנחנו מביאים אותם בכמה שורות, אבל העוסקים בשטח בעבודה הגיעו אל האדמה, וגילו שמחכה להם עבודה קשה במיוחד, כיון שהעיר בנויה בהרי השומרון, מקום שכולו סלעים גדולים, וכל בור צריך לחצוב

באמצעות כוונתו. בעז"ה אנו מקווים שנוכל להתקדם ולהשלים את המלאכה בשבועות הקרובים, לשמחת הרבנים ותושבי העיר.

לחי צמוד למעקה ועליו בולטת המסגרת

בין העבודות שנעשים בשטח ע"י מוקד העירוב, יש פעילות רבה בהקמת עירובים למתחמים ברחבי הארץ, ובמסירת מידע עדכני שמתעדכן כל הזמן משלוחים היוצאים לבדוק ולעשות. בכל הקמת עירוב זמני, נפגשים בעשרות הלכות של עירוב, כל שינוי בגדר וכל עשיית צורת הפתח, דורשת ידיעה ברורה בהרבה הלכות, תוך שליפה מהירה, לדעת מה לעשות ואיך לעשות. יש דברים שמעכבים ואין להקל בהם כלל, ויש דברים שיש דעות שונות ורק כשאפשר מהדרים בהם.

נביא כאן דוגמא אחת של מחשבה עירנית לבעיה, ומציאת פתרון פרקטי מייד. באחד מהמתחמים עשו צורת הפתח נמוכה שהחוט מחובר למעקה, והעמידו לחי לפני המעקה, כיון שהמעקה עצמו אינו כשר לשמש כעמוד של צורת הפתח. [ויש להוסיף, שאף אם יקשרו את החוט מעל אחד מהמקלות של המעקה, אינו יכול לשמש עמוד, כיון שיש הרבה מקלות ברצף תוך ג' טפחים נעשה כמו דבר ארוך, כיון מש"כ בגמ' (עירובין דף ח.) לגבי מבוי שריצפו בלחיים כל פחות מג' טפחים, נחשב לחי ארוך ד' אמות ופסול, וברשב"א ושאר ראשונים ביארו שבאופן זה אומרים לבדו גם לחומרא ואכמ"ל].

לאחר קשירת החוט הוא הבחין שהברזל העליון של המעקה רחב יותר משאר המעקה, וכיון שהלחי צמוד למעקה, יוצא שהברזל העליון מפסיק בין הלחי לחוט, וכמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט, הוא

פוסל את הפתח. אמנם דעת מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שדבר קטן פחות מטפח, אינו חשוב כגג להפסיק, אבל דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שגם דבר קטן מפסיק [וצ"ע עד איזה שיעור]. האברך שהתקין את הלחי חיפש פתרון, מצא חתיכת ענף שנפל מהעץ הסמוך, ותקע אותו בראש הלחי, בצורה שראש הלחי מתכופף החוצה ועובר את מסגרת הברזל.

ויש לדון האם מספיק שראש הלחי יוצא מהגג, או שמא צריך שכל הלחי ייצא מרוחב הגג, וכאן רק ראש הלחי יוצא. וי"ל שכיון שהחוט ממשיך על הברזל כנגד כל הלחי, והחסרון הוא רק בדיון גוד אסיק שמהלחי ומעלה, ודיון זה נקבע לפי ראש הלחי, היכן שמסתיים משם עולה המחיצה, א"כ כשראש הלחי נוטה מעט [שאינו בו חיסרון של תחילת משקוף ואכמ"ל], הרי זה כשר, כי אין דבר המפסיק עד החוט. אבל אם החוט מגיע רק עד כנגד קצה העליון של הלחי ואינו ממשיך עד כנגד שאר הלחי בחלקו התחתון, יש לדון בזה בגדרי על גביו. וע"י בשער הציון (סי' שס"ג ס"ק י"א).

בימים אלו מסיימים אלפי יהודים את לימוד המשנ"ב במסגרת הלימוד והמבחנים של "דרשו".

במסגרת זו יש דבר מיוחד מאוד שבו למדו כל כך הרבה יהודים את הלכות עירובין במשך כשנה שלימה, ועשו בזה שינוי גדול ממה שהיה מקובל שחלק ד' אינו שימושי, והיה ניכר על צורתו החיצונית שהוא כמעט כמו שהגיע מהחנות, וכעת ב"ה גם חלק ד' נהיה חלק מלימוד המשנ"ב הלכה למעשה.

נצרך את ברכותינו לכל הלומדים היקרים, ולכל המצטרפים החדשים, שיזכו לעמול בתורה תמיד, לשנן לחזור ולזכור, להיות בקי בהלכה בכל חלקי התורה, ובפרט בהלכות עירובין שעדיין צריכים חיזוק, ישתמשו בידיעת ההלכה לקיים בעצמם ולהביא גם אחרים להדר את שמירת השבת גם במלאכת טלטול והוצאה.

עירובין זה לזה

לכל האברכים היקרים שלמדו באחד מהמחזורים של שיעורי העירובין למעשה, הננו מתכבדים להזמין לטיפול חלק בתכנית החדשה לשבועות הקרובים, על מנת לזכות את הרבים למשך כל שנת תשפ"ב ואולי יותר.

לקראת התכנית, ייערך כינוס מרכזי להסבר פרטי התכנית הכינוס יתקיים בעז"ה בחודש זה, פרשת ויקהל, לסדר "ויצו משה ויעבירו קול במחנה וכו'" שממנו לומדים איסור הוצאה.

בירושלים - יום שלישי כ"א אדר א'

בבני ברק - יום רביעי כ"ב אדר א'

השתתפות של כל אחד חשובה לנו

נא להירשם מראש, כדי שנדע להיערך בהתאם. פרטים נוספים יימסרו בקו העידכונים של השיעורים. במקרה של תקלה, לפנות למוקד הראשי.

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM